

Rīgas Stradiņa universitāte
Psiholoģijas laboratorija
Testu un aptauju reģistrs

1. Nosaukums latviešu valodā, autora vārds uzvārds, adaptācijas vai izveides gads:

Misticisma skala (MSkala V2), Bitēna & Mārtinsone, 2020

2. Nosaukums oriģinālvalodā (adaptētajam instrumentam), autora vārds uzvārds, izveides gads:

Mysticism Scale (M-Scale), Hood, 1975; 2001.

3. Īss instrumenta vispārīgs raksturojums (ko mēra, cik un kādas skalas un jautājumi, atbilžu sniegšanas forma, atslēga jeb atbilžu interpretācija):

Misticisma skala ir pašnovērtējuma aptauja, kuru tās sākotnējā versijā veido astoņi faktori. “Ego kvalitāte” (*Ego quality*) – apzīmē mainītu sevis uztveri, kas tiek piedzīvota mistiskās pieredzes laikā. Tā tiek raksturota kā sevis izjūtas zudumus, saglabājot skaidru apziņu; izjūta par saplūšanu ar visaptverošu spēku. “Vienotības izjūtas kvalitāte” (*unifying quality*), kas tiek raksturota kā izjūta par visu pastāvošo kā par vienotu veselumu. “Iekšējā subjektīvisma kvalitāte” (*inner subjective quality*), kas tiek definēta kā izjūta par apziņas esamību visiem objektiem, pat tiem, kas parasti tiek piedzīvoti materiālā formā. “Laika un telpas kvalitāte” (*temporal/spatial quality*) – apzīmē mainītu laika un telpas uztveri; izjūta par telpas un laika izmaiņai līdz pat to zudumam. “Noētiskā kvalitāte” (*noetic quality*), kas tiek raksturota kā izjūta par pieredzi kā par saskarsmi ar absolūto patiesību, neapstrīdama zināšanu avota klātbūtni; neracionāla, intuitīva, atklāsmēs gūta izjūta, kas tomēr netiek uztverta kā vienkārši subjektīva. “Vārdos neapprakstāmība” (*ineffability*), kas tiek skaidrota kā grūtības aprakstīt pieredzi vārdos, pieredzētā iedabas, nevis nepietiekamas lingvistiskās kompetences dēļ. “Pozitīvā ietekme” (*positive affect*) – dziļi izjustas pozitīvas emocijas, visbiežāk laimes vai svētlaimīga prieka izjūta. “Reliģiskā kvalitāte” (*religious quality*), kas tiek raksturota kā izjūta par pieredzi kā par kaut ko svētu; mistērijas, godbijības, brīnuma un cienības izjūta, kas var tikt izteikta atkāpjoties terminoloģijas, kas tiek izmantota reliģijā (Hood, 1975).

Kopš skalas izveides, skalas faktoru struktūra ir pārskatīta, un 2001. gadā skalas autors ir piedāvājis arī trīs faktoru modeli (Hood et al., 2001). Jaunajā faktoru struktūras modelī sākotnējie astoņi faktori organizēti trīs faktoros. “Ego kvalitāte”, “Laika un telpas kvalitāte” un “Vārdos neapprakstāmība” veido vienotu faktoru – “Intraversija” (*Introvertive*), kas raksturo indivīda iekšējo mistiskās pieredzes uztveri. “Vienotības izjūtas kvalitāte” un “Iekšējā subjektīvisma kvalitāte” un veido otru faktoru – “Ekstraversija” (*Extrovertive*), kas raksturo indivīda ārējo mistiskās pieredzes uztveri. Savukārt “Noētiskā kvalitāte”, “Reliģiskā kvalitāte” un “Pozitīvā ietekme” veido faktoru “Interpretācija” (*Interpretation*), kas norāda un pieredzes guvēja paša interpretāciju par mistiskās pieredzes dabu (Hood et al., 2001).

Respondenti tiek aicināti novērtēt, cik lielā mērā viņi var uz sevi attiecināt apgalvojumus, kas liecina par piedzīvotu mistisko pieredzi. Misticisma skalu veido 32 panti, kas izteikti apgalvojuma vai nolieguma formā, un kas raksturo dažādas mistiskās pieredzes pazīmes. Aptaujā iekļauti tādi panti, kā, piemēram, “Man ir bijusi pieredze, kurā man nepiemita laika un telpas izjūta.” (*I have had an experience in which I had no sense of time or space.*).

Sniedzot atbildes, respondentu uzdevums ir izvērtēt, cik lielā mērā katrs pants attiecas uz paša pieredzēto skalā no -2 līdz 2 (-2 – “šis apraksts pilnīgi noteikti raksturo manis paša pieredzi vai pieredzes”; +1 – “šis apraksts drīzāk raksturo manis paša pieredzi vai pieredzes”; -1 – “šis apraksts drīzāk neraksturo manis paša pieredzi vai pieredzes”; -2 – “šis apraksts pilnīgi noteikti neraksturo manis paša pieredzi vai pieredzes”; ? – nevaru izlemt). Mistiskās pieredzes intensitātes rādītājs tiek iegūts summējot atzīmētās balles. Augstāks balļu skaits norāda uz lielāku iespējamību, ka indivīds ir piedzīvojis mistisko pieredzi (Hood, 1975).

Psiholoģijas laboratorijas rīcībā ir atjaunotā aptaujas versija – trīs faktoru modelis (Hood, 2001): “Intraversija” (12 panti), “Ekstraversija” (8 panti), “Interpretācija” (12 panti).

4. Informācija, vai instruments ir brīvi pieejams lietošanai pētniecībā vai arī to atļauts lietot tikai adaptācijas ietvaros veiktajā pētījumā:

Latviskotā versija ir Psiholoģijas laboratorijas rīcībā, taču mūsu rīcībā ir informācija, ka instrumenta izmantošanai ir nepieciešama oriģināla autora atļauja. Tādēļ lūdzam Jūs vērsties pie oriģināla autora ar lūgumu izmantot latviski adaptēto instrumentu sava darba vajadzībām: Ralph-Hood@utc.edu. Rakstiski saņemtā atļauja ir jāiesūta Psiholoģijas laboratorijas testu un aptauju reģistra atbildīgajai kontaktpersonai ([skat. reģistra web](#)). Jāizpilda un jāiesūta arī web ievietotais iesniegums. Pēc tam, balstoties uz no oriģināla autora saņemto informāciju un Jūsu iesniegumu, izsniegsim Jums instrumentu.

5. Īsa pamatinformācija par Jūsu adaptētā vai izveidotā instrumenta rādītājiem (piem. Kronbaha alfas):

Izlase: $n(\text{siev}) = 299$ (100%) vecumā no 18 līdz 69 gadiem ($M = 40.17$, $SD = 10.93$).

MŠkalas V2 Kaizera-Meyera-Olkin kritērijs ir $> 0,70$ ($KMO = 0,95$) un Bartleta testa p vērtība ir $< 0,05$ ($p = 0,000$). Rādītāji vērtējami kā atbilstoši faktoru analīzes veikšanai.

Veiktās apstiprinošās faktoru analīzes (CFA) rezultāti liecina, ka atjaunotajā, trīs faktoru struktūrā (Hood, 2001) no 32 pantiem visi iekļaujas vēlamajā faktora indeksa atbilstības diapazonā – ir $\geq$ par 0,40 (no 0,43 līdz 0,90).

Tika aprēķināti MŠkalas V2 faktoru modeļa atbilstības indeksi (sk. 2. tabulu).

MŠkalas V2 apstiprinošā faktoru analīze (CFA), reakcijas indekss, diskriminācijas indekss un diskriminācijas indekss skalu robežās atjaunotajai, trīs faktoru (Hood, 2001) struktūrai

MŠkalas V2 panti	Faktoru svāri			RI	DI	DI-F
	F1	F2	F3			
3. Man ir...	0,56			0,76	0,65	0,56
4. Man ir...	0,63			0,12	0,57	0,54
6. Man nekad...	0,61			-0,56	0,6	0,56
24. Man nekad...	0,54			-0,62	0,65	0,59
1. Man ir...	0,54			0,49	0,63	0,64
11. Man ir..	0,56			0,7	0,61	0,62
15. Man nekad...	0,46			-0,67	0,69	0,65
27. Man nekad...	0,47			-0,7	0,68	0,67

2. Man nekad...	0,9		-0,26	0,31	0,32	
21. Man nekad...	0,75		-0,52	0,48	0,51	
23. Man ir...	0,71		0,69	0,54	0,56	
32. Man ir...	0,68		0,67	0,55	0,55	
8. Man nekad...		0,61	-0,61	0,58	0,63	
10. Man nekad...		0,57	-0,46	0,62	0,62	
29. Man ir...		0,57	0,39	0,62	0,58	
31. Man ir...		0,69	0,25	0,53	0,51	
12. Man ir...		0,46	0,67	0,7	0,64	
19. Man ir...		0,43	0,5	0,72	0,64	
28. Man nekad...		0,43	-0,65	0,71	0,69	
30. Man nekad...		0,51	-0,63	0,65	0,62	
13. Man ir...			0,67	0,85	0,57	0,52
16. Man nekad...			0,59	-0,35	0,61	0,56
17. Man ir...			0,64	-0,15	0,56	0,55
26. Man nekad...			0,52	-0,52	0,65	0,61
9. Man nekad...			0,66	-0,7	0,55	0,56
14. Es nekad...			0,57	-0,84	0,62	0,64
20. Man ir...			0,62	0,57	0,59	0,63
22. Man ir...			0,7	1,12	0,52	0,53
5. Es esmu...			0,73	0,53	0,51	0,49
7. Es nekad...			0,73	-0,64	0,51	0,47
18. Esmu...			0,46	0,2	0,7	0,66
25. Man nekad...			0,62	-1,03	0,59	0,58

Piezīme. $N = 729$. *RI* – Reakcijas indekss, *DI* – diskriminācijas indekss aptaujas robežās, *DI-F* – diskriminācijas indekss atjaunotās, trīs faktoru struktūras robežā; *F1* - Ekstraversija, *F2* - Intraversija; *F3* - Interpretācija

*M*Skalas *V2* aprakstošās statistikas rādītāji un iekšējās saskaņotības rādītāji skalām

Mainīgie	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>K-S (z)</i>	<i>a</i>
Intraversija	0,52	1,05	0,08**	0,89
Ekstraversija	0,56	0,93	0,06**	0,84
Interpretācija	0,60	0,91	0,06**	0,88

Piezīme. $N = 729$, ** $p < 0,01$. *M* – vidējais aritmētiskais rādītājs. *SD* – standartnovirzes rādītājs. *K-S (z)* – Kolmogorova-Smirnova kritērijs, atbilstības normālsadalījumam rādītājs; *a* – Kronbaha alfas jeb pantu iekšējās saskaņotības rādītājs.

Informācija sagatavota RSU Psiholoģijas laboratorijā.

Ja Jums rodas jautājumi par šo aprakstu, interesē RSU adaptētie vai izveidotie instrumenti, to pieejamība, izmantošanas iespējas, kā arī rodas jebkuri jautājumi saistībā ar testu un aptauju reģistru, sazinieties ar Psiholoģijas laboratorijas testu un aptauju reģistra atbildīgo kontaktpersonu. Kontaktinformāciju meklējiet reģistra mājas lapā: <https://www.rsu.lv/psihologijas-laboratorija/testu-aptauju-registrs>

